

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 09.07.1965, sp. zn. 4 Cz 94/95, ECLI:CZ:NS:1965:4.CZ.94.1995.1

Číslo: 61/1965

Právní věta: Posouzení předběžné otázky nemůže být v žádném případě vyjádřeno formou výroku, nýbrž se může projevit jen ve způsobu rozhodnutí o návrhu ve věci samé a může být uvedeno jen v důvodech rozhodnutí.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 09.07.1965

Spisová značka: 4 Cz 94/95

Číslo rozhodnutí: 61

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Předběžná otázka, Řízení před soudem

Předpisy: 99/1963 Sb. § 79
§ 135 40/1964 Sb. § 142

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 61/1965 sb. rozh.

Posouzení předběžné otázky nemůže být v žádném případě vyjádřeno formou výroku, nýbrž se může projevit jen ve způsobu rozhodnutí o návrhu ve věci samé a může být uvedeno jen v důvodech rozhodnutí.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. července 1965, [4 Cz 94/95](#).)

Žalobce I. V. spolu se svou manželkou J. V. uzavřel v roce 1927 kupní smlouvu s Š. a J. K., podle níž kupili pozemek, zapsaný ve složce č. 697, parc. č. 1718 kat. území T. Převod vlastnického práva nebyl v pozemkové knize proveden. Na tomto stavebním pozemku si manželé V. postavili domek. Společně s nimi bydlela v tomto domku i jejich dcera - žalovaná, která se později provdala a v domku bydlí i se svou rodinou. V roce 1958 žalovaná, které podle jejího tvrzení chtěla její matka, tj. manželka žalobce, darovat svoji polovinu nemovitosti, zjistila, že převod pozemku z roku 1927 na její rodiče není v pozemkové knize zapsán a poněvadž se účastníci domnívali, že nápravy nelze dosáhnout jinak než uzavřením nové kupní smlouvy, došlo k uzavření kupní smlouvy ze dne 30. 8. 1958, v níž se výslovně uvádí, že tato smlouva je náhradou za původní z roku 1927. Přitom však s vědomím všech účastníků smlouvy jsou na místě kupujících uvedeni žalobce a žalovaná, ačkoliv

účastníky smlouvy z roku 1927 byli na straně kupujících žalobce a jeho manželka. Smlouva ze dne 30. 8. 1958 byla schválena ONV, převod byl zapsán v pozemkové knize. Později došlo mezi účastníky k rozporům, které vedly k tomu, že žalobce se žalobou ze dne 11. 7. 1963 domáhal zrušení spoluvlastnictví rozdělením pozemku zapsaného v vložce č. 679 kat. území T. a na něm postaveného rodinného domku, vůči své dceři – žalované – A. B. Již ze žaloby bylo patrné, že žalobce považuje smlouvu ze dne 30. 8. 1958, jíž se žalovaná stala spoluvlastnicí uvedeného pozemku, v části týkající se žalované, za neplatnou; návrh na vyslovení neplatnosti této kupní smlouvy však neučinil.

Žalovaná ve věci samé namítala, že dům nelze rozdělit a pokud pak jde o kupní smlouvu uvedla, že s vědomím a souhlasem žalobce vystupovala v této smlouvě jako kupující na místě své matky.

Okresní soud v Galantě žalobu zamítl s tím, že ani žalobce sám neví, v jakém rozsahu je vlastníkem předmětné nemovitosti a že tedy nelze spoluvlastnictví zrušit.

Krajský soud v Bratislavě rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil k novému projednání s tím, že vzhledem k tomu, že mezi účastníky je sporné, jaké jsou jejich vlastnické podíly, měl soud tuto otázku řešit jako otázku předběžnou a vykonat v tom směru potřebné důkazy, mezi jinými i vyslechnout sourozence žalované o tom, zda budou či nebudou žádat zahájení řízení o projednání dědictví po jejich matce J. V., která zemřela v říjnu 1958.

V dalším řízení se soud prvního stupně zaměřil na otázku, kdo provedl přístavbu k předmětnému domu a zjišťoval též okolnosti, týkající se uzavření kupní smlouvy ohledně pozemku v roce 1927 a později znovu v roce 1958. Při ústním jednání dne 27. 10. 1964 žádal žalobce, aby soud předběžným rozhodnutím určil, že kupní smlouva ze dne 30. 8. 1958 je v části, kterou nabývá polovinu nemovitosti A. B., neplatnou.

Soud prvního stupně na to vynesl dne 27. 10. 1964 částečný rozsudek, jímž ve shodě s návrhem žalobce rozhodl, že kupní smlouva ze dne 30. 8. 1958 je v části týkající se A. B. neplatná, že spisy po právoplatnosti rozsudku odstupuje státnímu notářství k zahájení řízení o projednání dědictví po J. V. a že za tím účelem řízení přerušuje. Krajský soud rozsudkem ze dne 28. 1. 1965 toto rozhodnutí prvního stupně potvrdil.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona, podané předsedou Nejvyššího soudu, že rozhodnutím obou soudů byl porušen zákon a tato rozhodnutí zrušil.

Z odůvodnění:

Jak okresní tak i krajský soud zcela pominuly základní ustanovení občanského soudního řádu, týkající se průběhu řízení, zejména ustanovení části třetí, hlavy první o. s. ř. Především se neujasnily, co je předmětem řízení a o čem může soud v tomto řízení rozhodovat. Tím se stalo řízení nejen nepřehledným, ale postup soudu měl za následek nesprávné rozhodnutí ve věci samé.

Podle § 79 o. s. ř. zahajuje se řízení na návrh, z něhož, mimo jiné náležitosti, musí být též patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Ustanovení § 95 odst. 1 o. s. ř. dává navrhovateli možnost za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení. Podle § 152 o. s. ř. rozhoduje senát rozsudkem o věci samé. Z uvedených ustanovení občanského soudního řádu vyplývá, že ve věcech, které lze zahájit jen na návrh účastníků, je soud zásadně vázán návrhem na zahájení řízení, event. v té podobě, jak byl v průběhu řízení změněn. O ničem jiném rozhodovat nemůže. Přisoudit více, než čeho se domáhaly návrhy účastníků, může jen tam, kde to zákon výslovně připouští (§ 153 odst. 2 o. s. ř.). I když vydá soud tzv. částečný rozsudek ve smyslu § 152 odst. 2 o. s. ř., musí to být vždy v rámci předmětu řízení. Podle § 135 odst. 2 o. s. ř. může soud sám posoudit otázku, o níž přísluší rozhodnout jinému orgánu, tedy i soudu, v jiném řízení. Tyto otázky však posuzuje pouze pro účely

řízení ve věci samé a jejich řešení má platnost jen pro toto řízení. V žádném případě posouzení předběžné otázky být vyjádřeno formou výroku a založit tak překážku věci rozsouzené. Posouzení této předběžné otázky se může projevit jen ve způsobu rozhodnutí o návrhu věci samé a může být uvedeno jen v důvodech rozhodnutí. Stejně zásady platily i v o. s. ř. z roku 1950, za jehož účinnosti soudy zčásti rozhodovaly.

V daném případě směřoval návrh na zrušení spoluvlastnictví rozdělení společné věci. Tento návrh nebyl v průběhu řízení změněn ani vzat zpět; jen o něm tedy mohly soudy rozsudkem rozhodnout.

Pozoruhodným se jeví přednes zástupce žalobce při jednání dne 27. 10. 1964; navrhl totiž vydání předběžného rozhodnutí. Občanský soudní řád však takové rozhodnutí nezná. Podle § 102 o. s. ř. může soud nařídit předběžné opatření. Vzhledem k účelu takového opatření a vzhledem k povaze projednávané věci lze předpokládat, že návrh nesměřoval k vydání předběžného opatření, ale že měl pravděpodobně na mysli rozhodnutí částečné ve smyslu ust. § 152 odst. 2 o. s. ř. Poněvadž však předmětem řízení byl pouze návrh na zrušení spoluvlastnictví, mohl se jakákoli výrok, tedy i jen částečný, týkat pouze tohoto návrhu. Pokud snad byla uvedeným přednesem míněna změna původního návrhu nebo jeho rozšíření, pak ve smyslu § 95 o. s. ř. bylo povinností soudu, aby se zřetelem na výsledky dosavadního řízení rozhodl, zda změnu návrhu připouští či nikoliv. Do té doby se prohlášení žalobce o změně návrhu nestalo účinným a na návrh ve věci samé se nic nezměnilo.

Pro rozhodnutí o zrušení spoluvlastnictví bylo nezbytné zjistit, zda a v jakém rozsahu jsou oba účastníci spoluvlastníky sporné nemovitosti a právem se tedy soudy touto otázkou jako otázkou předběžnou zabývaly. V rámci tohoto zjištění mohly soudy posuzovat i otázku platnosti kupní smlouvy z roku 1958, nebyly však oprávněny rozhodnout o tom ve výroku, poněvadž tím překročily předmět řízení a jejich rozhodnutí se dotýkalo i osob, které nejsou účastníky tohoto řízení, tj. Š. a J. K.

Nehledě k uvedeným procesním pochybením a k tomu, že rozhodnutí o neplatnosti smlouvy nemělo být vůbec vydáno, neposoudily soudy otázku neplatnosti smlouvy z roku 1958 ani věcně správně. Soudy především nezdůvodnily, proč považují smlouvu jen zčásti neplatnou a neuvážily, zda důvod neplatnosti není takový, že postihuje celou smlouvu. Neuvážily také, zda je vůbec ve shodě se zákonem uzavírat smlouvu o něčem, co bylo již před 30 lety prodáno. Nedostatek knihovního zápisu mohl být přece odstraněn tím, že prodávající by byli dali souhlas k zapsání vlastnického práva ve prospěch kupujících manželů V. a nebylo ani přípustné uzavírání nové kupní smlouvy, nehledě k tomu, že za platnosti práva platného na Slovensku před 1. 1. 1950 bylo možné za určitých okolností nabýt vlastnického práva i bez zápisu do pozemkové knihy.

Měli si tedy soudy především objasnit otázku, zda a kdy nabyli manželé V. vlastnického práva k pozemku, zapsanému ve vložce č. 679 kat. území T. Byli-li 30. 8. 1958 již vlastníky podle dřívějších předpisů, pak nemohlo dojít k uzavření nové smlouvy a tato by byla celá neplatná. Za tohoto předpokladu smrtí J. V. stali se vlastníky jejího podílu její dědici. Poněvadž dosud neproběhlo řízení o projednání dědictví po J. V., v němž může popřípadě dojít k dohodě mezi dědici o jiném určení podílů, než by vyplývaly ze zákona, nelze zatím posoudit, v jakém rozsahu a který z dědiců bude spoluvlastníkem předmětné nemovitosti. V dalším řízení musel by tedy soud uvážit, zda snad za této situace jsou buď důvody pro přerušení řízení do skončení řízení o projednání dědictví, nebo pro zamítnutí žaloby pro její předčasnost.

Kdyby naopak soud dospěl k závěru, že do 30. 8. 1958 žalobce a jeho manželka nenabyli platně vlastnictví ke sporné nemovitosti, bylo by třeba otázku platnosti smlouvy ze dne 30. 8. 1958 posoudit ze zcela jiných hledisek, poněvadž pak by nebylo důvodu proč by v této smlouvě nemohla vystupovat žalovaná. Vyslovením neplatnosti této smlouvy v části týkající se žalované by se také neobnovilo vlastnictví J. V., resp. jejích dědiců, a nebylo by ani důvodů k projednávání dědictví po J. V.

Svémi rozhodnutími porušily proto soudy zákon v ustanovení § § 79, 152, 135 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 142 o. z.